

Complexnummer: 512508

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Coöperatieve Stoomzuivelfabriek Try

Aantal complexonderdelen

5

Monumentnummers van complexonderdelen

512509, 512510, 512511, 512512,
512513

Woonplaats

Gytsjerk

Gemeente

Tytsjerksteradiel

Provincie

Fryslân

Hoofdadres van hoofdobject

Rinia van Nautaweg 1, 9061 AA Gytsjerk

Complexomschrijving

Inleiding

Complex van gebouwen, oorspronkelijk behorend tot de Coöperatieve Stoomzuivelfabriek Trynwâlden, ooit één van de grootste zuivelfabrieken van Fries-land. Het oudste deel van de fabriek omvat een WOONHUIS t.b.v. de directeur met BEDRIJFSGEDEELTE, een WATERTOREN uit 1896 en een blokje ARBEIDERSWONINGEN dat omstreeks 1900 is gebouwd. In 1921 is de fabriek uitgebreid met vier nieuwe gebouwen: het KANTOOR annex LABORATORIUM, de MACHINEKAMER met KETELHUIS, het KAASPAKHUIS en het WASLOKAAL. De architect H. Nieuwland uit Leeuwarden maakte hiervoor de ontwerpen.

De gebouwen staan alle met de voorgevel naar de weg. De directeurswoning is in eclecticisme stijl gebouwd en het daarachter gelegen fabrieksgedeelte is van een eenvoudige baksteenarchitectuur. De achtergevel heeft dezelfde detaillering als de gevels van de gebouwen uit 1921 met gemetseld trasraam, lisenen en fries. Het blokje arbeiderswoningen staat met de lange zijde langs de weg. Het sterk gewijzigde kaaspakhuis en de uitbreidingen van na 1945 vallen buiten de bescherming van Rijksweg.

Het complex ligt buiten het dorp Gytsjerk op een driehoekig terrein dat aan de oostzijde wordt begrensd door de Rinia van Nautaweg en aan de westzijde door een uitloper van het riviertje de Riid. Het complex markeert de entree tot het dorp vanaf de Trynwâldsterdyk, de doorgaande weg naar Dokkum.

Waardering

Trynwâlden is de meest gave, meest complete en grootste, nog resterende voormalige zuivelfabriek in de gemeente Tytsjerksteradiel. Het complex is van algemeen cultuur- en architectuurhistorisch belang vanwege:

- de aardige vormgeving van de gebouwen;
- de oorspronkelijke functie;
- de historisch-ruimtelijke relatie met de dorpse- en landschappelijke omgeving;
- de grote mate van belang voor het aanzien van het dorp.

Monumentnummer*: 512509

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 14 september 1999
Kadaster deel/nr: 82795/139

*Monumentnaam***

Coöperatieve Stoomzuivelfabriek Try

Complexnummer

512508

Complexnaam

Coöperatieve Stoomzuivelfabriek Try

*Woonplaats**

Gytsjerk

*Gemeente**

Tytsjerksteradiel

*Provincie**

Fryslân

*Straat**

Rinia van Nautaweg 1

*Nr**

*Toev.**

C

*Postcode**

9061 AA

*Woonplaats**

Gytsjerk

Situering

Locatie

*Kadastrale gemeente**

Giekerk

*Sectie**

C

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

3257

Giekerk

C

3510

*Rijksmonumentomschrijving***

Omschrijving

De DIRECTEURSWONING uit 1896 is opgetrokken in Eclectische trant, op een in blokken gepleisterde plint in roodbruine baksteen onder een afgeknot schilddak gedekt met geglazuurde zwarte Friese golfpannen; in het dakschild aan de voorzijde twee kleine dakkapellen onder geknikte tentdakjes met piron en wangen met voluutdecoraties. Onder de goot een fries met afwisselend schoon metselwerk en velden met vlechtwerk van helrode baksteen boven de vensters; geprofileerd waterlijstje aan de onderzijde van het fries. De symmetrische voorgevel is vijf traveeën breed en heeft hoeklisenen en een middenrisaliet met topgevel. De spaarvelden in de hoeklisenen zijn gevuld met vlechtwerk van helrode baksteen. De geveltop heeft wit geschilderde natuurstenen aanzetstenen en dekplaten; uitkragende gemetselde toppilaster op wit geschilderde kraagsteen en bekroond met een smeedijzeren sierornament met windvaan.

In het middenrisaliet een paneeluur (1921) onder bovenlicht. De vensters, met glas-in-lood bovenlicht onder segmentboog strekken, hebben boogtrommels gevuld met decoratief metselwerk van gele, rode en zwarte kalkzandsteen. Tegen de zuidgevel een grote houten serre met glas-in-lood bovenlichten op een gemetselde plint met pleisterwerk in blokken. Het BEDRIJFSGEDEELTE is opgetrokken in roodbruine bezande baksteen onder een

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

afgeknot schilddak gedekt met zwarte Friese golfpannen. De oorspronkelijke indeling van het gebouw is vooral aan de noordgevel nog goed af te lezen: drie vensterassen met centrale entree van de voormalige boterkelder, vervolgens zeven vensterassen van het karn- en centrifugelokaal en tenslotte de vier vensterassen van het ooproomlokaal. Enkele vensters onder strekken hebben nog de originele twaalf- en achtruits onderverdeling en in de dagkanten de duimen van de oorspronkelijke luiken. De rest van deze gevel wordt grotendeels oversneden door een (vernieuwde) aanbouw. De afgeknotte topgevel aan de achterzijde vertoont dezelfde detaillering als de gebouwen uit 1921, met gemetseld trasraam, lisenen en fries.

Waardering

Het hoofdgebouw van de voormalige zuivelfabriek Trynwâlden uit 1896 bestaande uit een woonhuis en achtergelegen bedrijfsgedeelte, is van algemeen cultuur- en architectuurhistorisch belang:

- als ruimtelijke en functioneel hoofdonderdeel van het complex Trynwâlden;
- vanwege de redelijk hoge mate van gaafheid van het exterieur;
- vanwege de ornamentiek in Eclectische trant van de woning;
- vanwege de grote betekenis voor het aanzien van het dorp Gytsjerk.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Zuivelfabriek

Monumentnummer*: 512510

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 14 september 1999
Kadaster deel/nr: 82795/126

Monumentnaam**

Coöperatieve Stoomzuivelfabriek Try

Complexnummer

512508

Complexnaam

Coöperatieve Stoomzuivelfabriek Try

Woonplaats*

Gytsjerk

Gemeente*

Tytsjerksteradiel

Provincie*

Fryslân

Straat*

Rinia van Nautaweg 3

Nr*

3

Toev.*

A

Postcode*

9061 AA

Woonplaats*

Gytsjerk

Situering

Locatie

Rinia van Nautaweg 3

A

9061 AA

Gytsjerk

Kadastrale gemeente*

Giekerk

Sectie*

C

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

4070

Rijksmonumentomschrijving**

Omschrijving

KANTOOR/LABORATORIUM/MELKONTVANGST. Het traditionele gebouw op I-vormige plattegrond is opgetrokken in bruine baksteen onder een met zwarte Friese golfpannen gedekt zadeldak. Tussenlid met twee bouwlagen. Gevels met gemetseld trasraam, lisenen en fries. Topgevels met natuurstenen dekplaten en brede tuit met gepleisterde bloktand en bekroond met geknikte dekplaat.

In de voorgevel is een rechthoekige gepleisterde plaquette met het opschrift: 'Coöperatieve Stoomzuivelfabriek Trynwâlden' in vergulde letters in dieptereliëf. Aan weerszijden daarvan ruitvormige gepleisterde velden met de tekst 'Anno 1921'. Het kantoorgedeelte heeft driedubbele vensters met wit geschilderde natuurstenen onderdorpels en vierruits bovenlichten onder strekken. In de zuidgevel vormt een dubbele geverniste paneeldeur met vierruits bovenlicht onder houten luifel de toegang tot het kantoor. In de zijgevels zijn meerruits begane grond- en verdiepingsvensters van verschillend formaat. Tegen de noordgevel is een betonnen laadplatform onder een houten luifel op ijzeren kolommen. Een ijzeren trap leidt naar de verdiepingsdeur. De zij- en achtergevels van de melkontvangst in het achterste gedeelte van het gebouw zijn grotendeels vernieuwd.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Tussen dit gebouw en het bedrijfsgedeelte van het hoofdgebouw is een brug bestaande uit een deels gedicht houten raamwerk op een ijzeren spant. Over deze brug liepen oorspronkelijk de leidingen van het wei- en karnemelklokaal naar het karn- en centrifugelokaal.

Waardering

Het kantoor/laboratorium en melkontvangst van Trynwâlden uit 1921 is van algemeen belang:

- als essentieel ruimtelijk en functioneel onderdeel van het complex van de zuivelfabriek;
- vanwege de architectonische detaillering.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Zuivelfabriek

Monumentnummer*: 512511

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 14 september 1999
Kadaster deel/nr: 82795/131

*Monumentnaam***

Coöperatieve Stoomzuivelfabriek Try

Complexnummer

512508

Complexnaam

Coöperatieve Stoomzuivelfabriek Try

*Woonplaats**

Gytsjerk

*Gemeente**

Tytsjerksteradiel

*Provincie**

Fryslân

*Straat**

Rinia van Nautaweg 1

*Nr**

*Toev.**

C

*Postcode**

9061 AA

*Woonplaats**

Gytsjerk

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

Giekerk

*Sectie**

C

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

3510

*Rijksmonumentomschrijving***

Omschrijving

MACHINEKAMER/KETELHUIS(1921) met WATERTOREN(1896). Gebouw dat uit drie onderdelen bestaat, allen opgetrokken in bruine baksteen. Aan de voorzijde de machinekamer onder zadeldak, daarachter het ketelhuis onder zadeldak en daarnaast de watertoren onder afgeknot tentdak. Alle kappen zijn gedekt met zwarte Friese golfpannen. Op het dak van het ketelhuis staan twee zinken ontluchtingselementen, in de vorm van een paddestoel, die ooit op alle gebouwen hebben gestaan.

De WATERTOREN op vierkante grondslag met gemetseld trasraam, hoeklisenen en een fries met muizetand. Langs de dakrand een gootlijst op klampen. Hoog in de zuidgevel zijn drie kleine rechthoekige openingen met gietijzeren roosters: ongeveer halverwege de overige gevels vensters onder getoogde strekken. Tegen de oostgevel is een aanbouw onder plat dak (1921) met twaalfruitsvenster en een originele paneeldeur onder drieruits bovenlicht. Deze aanbouw geeft ook toegang tot het naastgelegen ketelhuis. De voorgevel van de MACHINEKAMER heeft lisenen en een fries in dezelfde vormgeving als het kantoorgebouw. Op de begane grond zijn drie stalen meerruitsvensters; in de geveltop centraal eenzelfde venster; aan weerszijden ruitvormige gemetselde decoraties in de gevel; in de noordgevel drie, hoog in de gevel geplaatste, dubbele vierruitsvensters onder strekken.

Tussen de kappen van de machinekamer en het achtergelegen ketelhuis is een uitstekende tuitgevel. In de zijgevels van het KETELHUIS grote negenruitsvensters en hoog in de gevel geplaatste dubbele vierruitsvensters. In de achtergevel met lisenen en fries is de uitgang voor het rookkanaal naar de schoorsteen nu gedicht maar aan weerszijden bevinden zich nog de kolenluiken; hierboven drie achtruitsvensters met stalen kozijnen. Centraal in de geveltop een zelfde venster.

Waardering

De machinekamer met ketelhuis en watertoren uit 1921 en 1896 is van algemeen belang:

- als essentieel ruimtelijk en functioneel onderdeel van het complex Trynwâlden;
- vanwege de redelijke mate van gaafheid van het exterieur.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Industrie

Functie

Machinegebouw(M)

Ketelhuis

Monumentnummer*: 512512

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 14 september 1999
Kadaster deel/nr: 82796/192

Monumentnaam**

Coöperatieve Stoomzuivelfabriek Try

Complexnummer

512508

Complexnaam

Coöperatieve Stoomzuivelfabriek Try

Woonplaats*

Gytsjerk

Gemeente*

Tytsjerksteradiel

Provincie*

Fryslân

Straat*

Rinia van Nautaweg 3

Nr*

3

Toev.*

Postcode*

9061 AA

Woonplaats*

Gytsjerk

Situering

Bij

Locatie

Kadastrale gemeente*

Giekerk

Sectie*

C

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

3510

Rijksmonumentomschrijving**

Omschrijving

Het WASLOKAAL uit 1921 van één bouwlaag is opgetrokken in een traditionele trant in bruine baksteen en gebouwd als kleed- en wasruimte voor de fabrieksarbeiders. Tegen de voorgevel met gemetseld trasraam, lisenen en een gemetseld fries staat een houten luifel op houten kolommen die op gemetselde muurtjes rusten; vernieuwde entree; in de geveltop een zesruitsvenster. De originele entree bevindt zich nog in de zuidgevel: een paneeldeur met drieruits bovenlicht en zijlichten. In de noordgevel negenruitsvensters en drie kleine vensters. De achtergevel heeft lisenen en een fries als in de voorgevel.

Waardering

Het waslokaal uit 1921 is van algemeen belang:

- als essentieel ruimtelijk en functioneel onderdeel van het complex de Trynwâlden;
- vanwege de redelijke mate van gaafheid.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Nijverheid

Functie

Wasserij

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 512513

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 14 september 1999
Kadaster deel/nr: 82796/200

Monumentnaam**

Coöperatieve Stoomzuivelfabriek Try

Complexnummer

512508

Complexnaam

Coöperatieve Stoomzuivelfabriek Try

Woonplaats*

Gytsjerk

Gemeente*

Tytsjerksteradiel

Provincie*

Fryslân

<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Rinia van Nautaweg	5		9061 AA	Gytsjerk		
Rinia van Nautaweg	7		9061 AA	Gytsjerk		
Rinia van Nautaweg	9		9061 AA	Gytsjerk		
Rinia van Nautaweg	11		9061 AA	Gytsjerk		
Rinia van Nautaweg	13		9061 AA	Gytsjerk		
Rinia van Nautaweg	15		9061 AA	Gytsjerk		

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>
Giekerk	C			3254
Giekerk	C			3251
Giekerk	C			3252
Giekerk	C			3255
Giekerk	C			3253
Giekerk	C			3250

Rijksmonumentomschrijving**

Omschrijving

Blokje van zes ARBEIDERSWONINGEN uit ongeveer 1895, opgetrokken in ambachtelijk-traditionele trant in rode strengperssteen onder schilddak gedekt met zwarte Friese golfpannen; op de nok vier schoorstenen, in de dakschilden aan weerszijden nog een. De woningen zijn per twee gerangschikt met de entrees naast elkaar. Vensters en deuren met bovenlicht onder segmentboog strekken, no. 15 met originele deur en kozijnen.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Waardering

Het blokje arbeiderswoningen is van algemeen belang:

- als essentieel ruimtelijk en functioneel onderdeel van het complex de Trynwâlden.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Woonhuis(K)

Functie

Woonhuis